

שאלות מבית הוראה יד - רפאל

מאת הרה"ג ר' אדיר הכהן שליט"א
מח"ס ילקוט כהונה ג'ח ושו"ת יועץ הכהן ג'ח ועו"ס

המשך מגילון קודם

ועוד שלשיטת כת"ר שכל הדיון בין אותם מערערים (שהביאו התוס' ודעמיהו) הוא על הורדת השיערוּת בלי לייגוע כלל בליצה, א"כ מה הספק ומה הדיון, פשיטא שכן הוא, וכי יעלה על הדעת שמקום השער ממש (עוד לפני הליצה) הוא הקלף?! ועוד, מה יעשה כת"ר לדברי עמוד ההוראה הרא"ש ההולך בשיטת התוספות, בהלכות ס"ת (סי' ה') שכתב: ור"ת ז"ל היה אומר דקלפים שלנו יש להם דין קלף ונכתבין במקום בשר והוא הטוב והנאה יותר. וגם אינו יכול להזדייף כמו צד השיער. ויש שרוצים לומר שיש להן דין דוכסוסטוס לפי שמגרדין אותן "הרבה" במקום שיער ומסירים הרבה קליפות בתער הגלבים ונשאר הצד שכלפי הבשר, ולדבריהם קשה וכו', אלא ודאי קולפין אותן הרבה גם במקום הבשר ודין קלף יש להן ונכתבים במקום בשר. עכ"ל. ומרן בודאי שראהו וציין לדבריו בבי" שם. וכי אותו גירוד של "הרבה קליפות" ברור לכת"ר שלא נגעו בליצה כלל. וכן נראה מעוד ראשונים ההולכים בשיטת התוספות כפי שכתבתי, חלקם מרן יין להם וחלקם לא היו נלגד עיניו (ולא הבאתים אלא לחזק הדברים שזו ההבנה בדיעת התוס'), ובחלקם כת"ר מעיר, ויתכן ובחלקם הצדק עמו, ובהזדמנות אחרת אשוב לעיין שוב. אך עכ"פ בודאי שמכל זה מבואר שמשמעות לשון מרן שכל שמגרד רק מעט מצד שיער (אף אם נגעו בחיקוּן מצד שיער גם בשכבת הליצה, וכמו הרגילות לייגוע בה עכ"פ באופן חלקי ובפטר בבהמה דקה), ומצד בשר מגרד הרבה, הרי זה קלף. וכן הבין בפשיטות בדעת מרן הבי", הבי"ח שכתב וז"ל: ועכשיו שאין חולקין לשנים אבל מגרדין אותו לצד הבשר הרבה קרוב לחצי עובי העור, ולצד השיער גורדין מעט. דין קלף יש לו. וכן הוא דעת רוב הפוסקים. וכן כתב בית יוסף. והכי נקטינן. עכ"ל. הרי שהבין בפשיטות בדעת מרן הבי" שהקלף אינו שכבת הליצה לבדה, אלא גורדין הרבה מצד בשר קרוב לחצי העובי.

ואף אם היה מקום לצדד לכאן ולכאן בהבנת דעת מרן, עכ"פ אחר שאין הכרח לדבריו, ומצד המציאות לא יתכן שהקלף יהיה רק הליצה כמו שרצה, וחלילה לדבר סרה על מרן וכל קדושים עמו שכביכול לא ידעי מאי קאמרי (פשיטת חת"י), חלילה לנו מלומר כן. אלא ללכת בדרך המלך שדרכו בה רוב רבותינו, ואני הצעיר בעקבותם.

כך נלע"ד לפום ריהטא בעוברי על דבריו הנחמדים, ועוד חזון למועד בעה"ו ובל"ן.

ומעתה אין להאריך כי אם בשלומי ובשלום תורתו ע"ה א"ף ס"ט ושוב **הופיע** ירחון אור תורה (סיון התשפ"ט סי' ק"ח) וראיתי שם להרב הנזכר שדן בענין כשרות הגויל בזמננו, בו העיר על דברי מר גיסי הגאון רבי יעקב הכהן בשו"ת ויברך יעקב ח"א (חיד" סי' כ"א) ונעל דברינו בעלון אור ההלכה (תשרי חשוון ה'תשנ"ה) בזה. ואחר העיון בדבריו הנני להשיב בקצרה אחר שכבר נתבאר הדברים בהרחבה במאמרים הנ"ל.

מה שכתב (אות ב') להוכיח שאפשר להחליק הגויל מצד בשר, ממ"ש במסכת סופרים (פ"א ה"ד) כותבין על הקלף במקום בשר ועל הגויל במקום שיער וכו' שאם שינה בזה ובזה אין קורין בו. ע"כ. ורבים מן הראשונים ומרן (סי' ער"א סי"ה) שבס"ת צריך

שרטוט לעיכובא. ועל כרחק דמ"ש במסכת סופרים דאם שינה וכתב בגויל במקום בשר פסול, מייירי בשרטוט ואפ"ה נקרא גויל. עכת"ד. ולענ"ד אינו מוכרח, דבשביל לעשות שרטוט היינו חורץ אין מוכרח לעבד את כל צד הבשר שיהיה מוחלק וראוי לכתיבה. ועל כרחק לומר כן בדעת כמה מהראשונים וכדלהלן. [ועכ"פ כבר כתב המאירי (שבת דע"ט ע"ב) על דין זה, דאם כתב בגויל במקום בשר פסול דזו לא הוצרכה שצד הבשר שבגויל אינו נתקן כלל ואינו ראוי לכתיבה. ע"ש. והוספת הגר"י הכהן]. ומה שכתב שם עוד וז"ל: ועוד נמצינו למדים דלא כשיטת הגרי"ן שאם הוריד השומן והגידים וישר את המקום הוי קלף. דאם באמת דינו כקלף אמאי אם כתב במקום בשר פסול לא בקלף כותבים במקום בשר. עכ"ל. לא מובן מאי קאמר דבאמת קלף כותבים עליו במקום בשר והיינו לאחר שמורידים הבשר והגידים והשמנונית.

ומ"ש (אות ג') לדחוק דברי סה"ת (סי' קצ"ד) ועוד ראשונים שכתבו דלצד בשר אינו מתוקן כלל, שהכוונה דקוּשטא קאמרי דמצד בשר אינו מתוקן כלל, דאל"כ דבריהם נסתרים ממס' סופרים. להאמור א"צ להדחוק, אלא לבאר כוונת דבריהם כפשוטן שגויל מצד בשר אינו מתוקן וראוי לכתיבה. ועל כרחק לומר כן, דהא בחידושי הריטב"א (שבת דע"ט ע"ב) כתב: אם לא קלף העור אלא שהניחו שלם אע"פ שעבדו לצד הבשר אין עליו דין קלף ולא דין גויל, וכן פי' רוב המפרשים. ע"כ. הרי שכל שעבד לצד בשר אינו גויל. ועוד כתב שם: אבל מורי [הרא"ה] היה אומר, כי אפי' לא גררו ממנו כלום לצד השער, כיון שעבדו אותו יפה לצד הבשר הרי הוא כקלף גמור וכו'. ע"כ. הרי בפירושו שכל שעבדו לצד בשר אינו גויל. וכן בשיטה המיוחסת להר"ן (שם) כתב כן בשם הרא"ה, והוסיף, וכן ודאי מסתברא דכיון שהוא מתוקן יפה במקום בשר והכתיבה מיושרת בו וכו'. ע"כ. ומה יענו למסכת סופרים, ועל כרחק כדכתבינן.

ומ"ש (אות ד') כלפי מה שהבאנו דברי ההשלמה (שבת שם) ועוד ראשונים שכתבו, גויל נקרא אותו דבר שלא ניטל מן העור כלום. וכתב שאינה ראייה, שכוונתם שגויל נקרא כאשר שתי השכבות מחוברות, וזה מה שכתוב שלא ניטל מן העור כלום. דוחק גדול הוא. דא"כ היה להם לומר גויל שיש בו קלף ודוכסוסטוס, או עור שלא נחלק, אבל ממה שהדגישו "שלא ניטל מן העור כלום", או כלשון הרמב"ם בתשובה (בלאו סי' קי"ג) "ולא הסירו ממנו מאומה", משמע שצריך להיות שלם. ומהס"ת על גויל הישנים אין ראייה נגד זה, אחר שעשו בעורות דקים של בהמה דקה ולא הוצרכו לגרדם, ואם גירדו גירדו רק מעט וגם בזה יש מקום להקל (עיין בספר פקודת אלעזר בן טובי סי' ל"ב). אבל במה שנהגו חדשים מקרוב באו בגוילים החדשים לגרד את רוב העור, כמו שמקלפים בקלף, ופעם קוראים לזה קלף וכותבים בצד בשר, ופעם קוראים לזה גויל וכותבים בצד שיער, אין לך תרתי דסתור גדול מזה.

ומה שסיים בדעת מרן, שכל שלא הגיעו לשכבת הליצה הרי הוא גויל. ולפי דבריו בדעת מרן קלף היא שכבת הליצה שהיא דקה ביותר כקליפת בצל (בפרט היכן שמעבדים הקלף כפידי כנהוג במקומו ובזמנו של מרן, עיין בכסף משנה פרק א' מהלכות תפילין הלכה ו'), וכמעט לא שייך להפרידו לבד ולכתוב עליו תפילין. וא"כ המציאות מכחישתו בזה ואין זה פירוש דברי מרן. וכבר הארכתי בזמנו באגירת להה"כ בענין זה [היא האגירת שנדפסה למעלה] כששלח לי דבריו לפני כמה ירחים. והיתה העלמ'ה במאמרו זה. ואכמ"ל.

פינת ההלכה

באמצע כתיבת השם

ל. היה כותב את השם, אפילו מלך ישראל שואל בשלמוֹ לו לא ישיבנו. [אבל למלך מאומות העולם פוסק, שיש בזה פיקוח נפש]. וכן אינו פוסק לקדיש וקדושה וברכו. ונכון שישים לבו לפני כתיבת השם, שאם עומד לשמוע קדיש וקדושה וברכו, כגון שהוא גר מאחורי בית הכנסת וכיוצא, ימתין ויענה ואח"כ יכתוב את השם.

לא. היה כותב את השם ושמע אזעקת מלחמה, מותר לו להפסיק באמצע השם, ואח"כ כשיחזור לכתובו יקדשו שנית.

לב. אם הפסיק בכתיבת השם ואפילו דיבר דברים אחרים באמצע כתיבת השם אינו נפסל בכך, ובלבד שלא יסיח

תיקון סופרים

מאת ראש המכון שליט"א

תאריכים מאחורי הפרשה

בספר **משנת מרדכי** להגאון רבי **מרדכי פרידלנדר** צ"ל כתב שצריך למחוק את התאריך שכותבים מאחורי הפרשיות לפני שמכניסין לבתים. ע"ש.

והנה כבר הבאנו בסה"ק יריעות שלמה חלק א' (פרק י' סעיף ז'), שמותר לכתחילה, ואף רצוי לכתוב תאריכים מאחורי פרשיות התפילין, שבמידה ותפסל אחת הפרשיות יוכלו לצרף אליה פרשה אחרת שנכתבה מלפניה, וכפי המבואר בתשובה שכתבנו בקובץ יד רפאל ח"א (סימן

ס"ד) שכל הקפידא היא דוקא אם כותבים מבפנים אבל אם כותבים מבחוץ לית לן בה, דומיא דכוז"ו במוכס"ז כוז"ו, ועוד אפילו לדעת הרב הון רב ודעמיה שם, דוקא שמות אלו אסורים בכתיבה משום דעושה מהמזוזה כקמיע לשמירה ודמי לשמות מלאכים שאסר הרמב"ם, אבל

כתיבת תאריך גם לדעתם מותר. ועיין במש"כ בתשובה בקובץ הנ"ל סימן ג"ב אודות מספרי העמודים בגליונות הס"ת מבפנים שכתבנו להתיר בתרי לטיבותא, א: שהם סימנים בעלמא כגון, מספרי העמודים או תיבת נבדק וכיו"ב ואינם שמות מלאכים שנעשו לתוספת שמירה, ב: שנכתבו רחוק מהכתב, וזה מותר אפילו מבפנים מצד הכתב, כל שכן אם כותב מבחוץ שמותר. עש"ב. וכן פסק מו"ר הגאון הנאמ"ן שליט"א (הו"ד בסה"ק יריעות שלמה ח"ב קונטרס הגהה כהלכתה הערה 25) שנשאל אם מותר לרשום תאריכים בגליונות פרשיות התפילין מבפנים

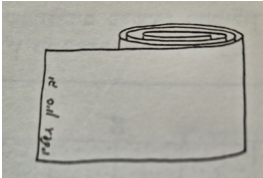
דעתו מן הכוונה. אבל אם הסיח דעתו וכשחזר לכתוב מה שהשאיר מאותיות השם אמר או שחשב שכותב: "לשם קדושת השם", כשר. ועיין בהערה.

לג. אם באמצע כתיבת השם נצרף לנקביו, כל שלא הגיע לשיעור שעובר על "בל תשקצו", לא יפסיק. ואם הגיע לשיעור זה, יפסיק. וכשחזר צריך לקדש את האותיות שנשארו. ואם כתב ולא הפסיק, כשר.

לד. אם באמצע כתיבת השם נדבקה אות לחברתה ולא נשתנתה צורתה, לא יפסיק לכתוב את השם וימתין עד שיתייבש כדי להפריד הנגיעה, אלא ימשיך לכתוב את כל הפרשה ויפריד הנגיעה אח"כ. וכל שכן שלא יפסיק באמצע השם לתקן איזו אות מתיבה קודמת שאינה ניכרת היטב וכדומה. [מתוך יריעות שלמה ח"ד]

הערות למעשה בקצרה בדברי הפוסקים האחרונים

או במחוץ, בעט או בעפרון, כדי שאם בעתיד יפסל, ידע הסופר את זמן כתיבתו, ויוכל לצרף אליהן פרשיות שנכתבו מקודם?, והשיב בזה"ל: מותר לכתוב בעפרון במחוץ, ולא גרע משמות כוז"ו במוכס"ז כוז"ו שמוסיפים האשכנזים. וכמה פעמים רושמים המגיהים בעפרון מבפנים סימן שאלה או קו וכדומה ושוכחים אח"כ למחוק אותם. עכ"ל. [ושוב נדפסה תשובתו גם בספרו מקור נאמן ח"א סימן מ"ג] וכן פסק ידי"ן הגר"י טהרני שליט"א בשו"ת דברי דוד (ח"ב סימן נג) והביא ראייה מעדות על רבי ראובן בנו של הר"ן שכתב קינה על גירוש ספרד מאחורי הס"ת שכתב אביו. ע"ש. [ואף שיש המפקפקים

וסוברים שהס"ת הנ"ל מזוייף ואינו להר"ן, ואין כותב הקינה בנו של הר"ן, מ"מ נראה עיקר שזה הס"ת של הר"ן וכותב הקינה הוא בנו, כמו שהאריך בזה מו"ר הגאון הנאמ"ן שליט"א בספרו שו"ת בית נאמן ח"א (ענינים שונים סימן ד.) עש"ב. ומה

שיש להקשות מצד קדושת הגליון, עיין בתשובה הנ"ל מה שכתבנו ליישב.

ולכן להלכה ולמעשה מותר לסופרים לכתוב תאריך מאחורי פרשיות התפילין, שאם יפסל יוכל לצרף אליהן פרשיות שנכתבו קודם לכן. כגון: אם כותב את הפרשיות ומסיים כתיבתן באותו היום יכתוב את התאריך של אותו היום, כגון: א' בתמוז תשפ"ד. אבל אם כותב את הפרשיות בכמה ימים צריך לכתוב את תאריך התחלת הכתיבה וגם את תאריך סיום הכתיבה, כגון: א-ג בתמוז תשפ"ד